

niettemin is dit alles, wat ons als menschen onderling of als gemeenschap aangaat, hierbij het secundaire. Het primaire is, dat wij de aarde voor God onderwerpen en haar heerlijkheid Hem brengen zullen. Maar Brunner, het hoofddoel stellend in den dienst aan den naaste, vervalscht Gods scheppingsordonnantie, en geeft ook hier den Schepper niet de eere, die Hem toekomt. Hij laat God geen God, ook al zegt hij, boven vele anderen, voor Zijn souvereiniteit te ijveren.

Eindelijk valt het op, dat heel Brunners sociale ethiek opgaat in het gebod van de naastenliefde. Dit klinkt bijbelsch. Of wordt de vervulling der wet niet de liefde genoemd? Maar in werkelijkheid is het op 't minst niet schriftuurlijk. Wanneer twee hetzelfde zeggen, is het nog niet hetzelfde.

Vooreerst zouden wij Brunner kunnen vragen, hoe hij toch weet, dat God op dat ééne oogenblik van Zijn actueele openbaring altijd het gebod der liefde geeft. Dit is immers iets zoo individueels en mysterieus, dat wij achteraf daarvan niets zeggen kunnen. Brunner leidt het wel hieruit af, dat God als Schepper Zijn menschen bemint, en dit dus ook wel aan ons bevelen zal. Maar hij zegt van God nog veel meer dingen. En waarom Hij nu juist dit en niet wat anders openbaart, wordt niet duidelijk.

Bovendien raakt Brunner hier in ernstige tegenspraak met zichzelf. Want hij wijdt aan den eenen kant vele woorden aan een actueele openbaring Gods, waarover onzerzijds eigenlijk niets te zeggen valt. Deze tegenspraak is een gelukkige. Zij bewijst, dat ook Brunner zijn agnosticisme niet tot het laatste toe volhouden kan. En op grond hiervan zouden wij hem dan ook willen vragen, dit geheel te laten varen, en met ons de openbaring ook als een gegevenheid te aanvaarden.

Maar zoo lang hij dit niet doet, zijn wij met Brunners liefdegebed niet tevreden. Het is een onvoldoende gebod. Het is onvoldoende, omdat wij naast de liefde het recht niet mogen vergeten. Er bestaat ook een sociale gerechtigheid, die betracht moet worden. Het is ook onvoldoende, omdat Brunner het lossnijdt en niet neemt als de samenvatting van al wat God verder in Zijn Woord gesproken heeft. De Heere heeft in Zijn openbaring gedetailleerd. Hij heeft Zijn wil tot in allerlei bijzonderheden voor ons uitgewerkt, opdat deze zoo bekend geworden wil in liefde door ons volbracht zou worden.

Het liefdegebed van Brunner is voorts een formeel gebod.

Het is een blind gebod.

Het is eigenlijk een willekeurig gebod. Wanneer Brunner van liefde spreekt, bedoelt hij, dat God ons alle mogelijke en onmogelijke dingen opdragen kan. De ethiek vervalt hier tot toevalsmoraal. Hier wordt, echt nominalistisch, God zelf tot willekeur gemaakt. En wanneer in God de pure willekeur den toon aangeeft, is Hij feitelijk de opperste revolutionair, en Zijn trouwste dienaar diegene, die even willekeurig handelt als Hij.

Naast deze sociale ethiek van Brunner, die ons of in défaitisme, of in revolutie doet eindigen, leggen wij, om slechts een greep uit het vele te doen, in dit eeuwjaar van Kuypers geboorte, wat hij ons nagelaten heeft. Kuypers schonk ons wel een sociaal program. En tegenover Brunner waardeerden wij dit thans nog meer om het feit dat Kuypers dit deed, dan om den materiëelen inhoud ervan.

„Op elk punt schier van de sociale kwestie geeft Gods Woord ons immers de stellige aanwijzing“⁸⁾ — zoo sprak hij in de rede, waarmee hij in 1891 het eerste christelijk-sociale congres opende. De regel, dat de mensch zijn God zal dienen, gaat onverbiddelek door, ook in ons verkeer met het stoffelijk goed en in onze samenleving met elkander.⁹⁾ Ons is onder alles Gods openbaarde ordinantie gegeven, om die te volbrengen met al onze macht.¹⁰⁾

En dat Kuypers aldus spreken kon, komt mede hieruit voort, dat de gereformeerde belijder meer ernst maakt met het lievelingsdogma der dialectische theologen dan deze zelf. Wij gelooven, dat inderdaad in de hoogste werkelijkheid het Woord vleesch is geworden. Jezus Christus onze Heere heeft niet achter of boven of buiten ons leven, en ook niet door ons leven heen brekend, maar midden in het leven, waarin wij allen staan en dat wij allen deelachtig werden, den wil des Vaders volbracht en Zijn arbeid voleindigd — een arbeid, die voor Hem enkel lijdensmoeite is geweest. Hij heeft — zooals Kuypers herinnerde — betaald met Zijn persoon.¹¹⁾

En met den vollen inzet van onze door den Geest geheiligde persoonlijkheid in liefde en gehoorzaamheid ons aan den wil Gods te geven, ieder op de plaats, die ons werd toegewezen — dat zij ons aandeel aan de oplossing van de sociale kwestie, waarbij Brunner ons werkeloos staan laat, maar die desniettemin ook in onzen tijd ernstig om afdoening roept.

E. D. KRAAN.

UIT DE SCHRIFT

Bij de krachtbron.

„En ik was vastende en biddende voor het aangezicht van den God des hemels.“

Nehemia 1:4b.

„Bidden“ — zoo zeiden de ouden — „echt bidden is ademtocht der ziel“.

En ongetwijfeld hebben ze daarmee één der geweldigste levenskrachten des gebeds onder woorden gebracht.

Toch hebben ze daarmee allerminst de volle betekenis van het bidden uitgeput.

Bidden is immers niet alleen kracht voor Uw persoonlijk-geestelijk leven, maar het is ook het geheim der sterkte van de gemeente Gods in haar geheel. Het is de verborgen bronader, waaruit heel Gods kerk wordt gelaafd en verkwikt en waardoor zij uit perioden van sluimer en verval tot nieuw leven ontwaakt. Wie bidt, vindt daarmee de krachtbron, waardoor wij alleen overvloedig kunnen zijn in het werk des Heeren.

Blijkens onzen tekst heeft ook Nehemia, één der meest krachtige reformatoren der Oud-Testamentische Kerk, die krachtbron gekend en gezocht.

Deze groote uit den heldenstoet van het Koninkrijk Gods heeft véél, zéér veel gedaan, maar aan al zijn doen ging vooraf het gebod tot den God zijns levens. Zijn werk begint niet eerst, als hij Juda's mannen inspireert tot den opbouw van Jeruzalems muren en poorten, in de ééne hand de troffel, in de andere het zwaard; het vangt zelfs niet aan op het moment, waarin hij met bevende ziel den koning vraagt naar de stad zijner vaderen te mogen reizen.

Het aanvangspunt laat hij zelf U zien in die stonde, waarin hij in de binnenkamer des gebeds zijn smeeking uitgoot voor het aangezicht des Heeren en hij zich, zwak in zichzelf, nederboog voor den hoogen God.

Niet onder het luid gedaas van het mensche-lijke beweeg; niet in het fel rumoer van het strijperk is de reformatie van zijn dag geboren, maar in de stilte, waar geen menschenoog bewondert of critiseert, bij opgeheven handen, vindt ge den eersten inzet eener hervorming, welke straks Jeruzalem uit gruis en puin herrijzen doet.

Dit is de aanvang van het groote werk door Nehemia's hand, waardoor een wereld van bittere vijandschap werd verslagen: „ik was vastende en biddende voor het aangezicht van den God des hemels“.

Bij de krachtbron!

Hoe veelzeggend blijft dit óók voor ons!

In tijden van moeite en donkerheid gaan wij heel dikwijls enkel rekenen en tellen.

We meten onze kracht, we tellen de hoofden, we wikkelen en wegen de kansen, we zien op wind en golven, en wij wankelen, eer wij het zelf beseffen.

We zenden gezanten naar Oost en naar West.

We vesten op prins en betrouwen.

We dobbelen met den thermometer van menschengunst op en neer.

We willen reformatie van hart en huis, van samenleven en kerk en we beginnen met ons plan de campagne; we spreken er over en werken er voor. Wij bouwen er onze preek over op.

En het is wel, alles wel, mits het niet het eenige en niet het eerste is, mits we de binnenkamer des gebeds niet vergeten.

Wij moeten eerst en meer, als Nehemia, naar de krachtbron heen.

Wij moeten bidders zijn aan den troon der genade.

Alle echte reformatie, alle echte opbouw van hart en huis en kerk, vange aan met gebed tot Hem, zonder Wien wij niets kunnen doen.

In het Koninkrijk Gods wordt alle activiteit geboren uit de passiviteit der gesloten oogen en saamgevouwen handen.

Daar is het altijd Gods kracht, welke in zwakte wordt volbracht.

Zóó was het in de dagen der groote Kerk-reformatie; mannen als Luther en Calvijn zijn met bidden begonnen.

Zóó was het op den grooten Pinksterdag. Eer de „magnalia Dei“ in spanning van actie werden uitgejubeld en gepredikt, waren zij allen eendrachtig bijeen, volhardende in bidden en smeecken.

Zóó is het nog.

Wilt ge den opbouw van Zions muren in Uw hart en wandel, in het leven van Uw huis en school, van Uw kerk en maatschappij, van Uw wetenschap en kunst, ja, dan zult ge véél moeten dóén, maar toch beginnen met véél te laten. Dan zult ge in diepe bezonnenheid eerst naar de krachtbron snellen en bidden: „Och, Heere, laat toch uw oor opmerkende en Uwe oogen open zijn!“

Ernelo.

VAN HERKSEN.

KERKELUK LEVEN

Terminologische moeilijkheden.

Er wordt, zoo men weet, veel geklaagd in den laatste tijd over de broeders door de broeders. Enkele staaltjes hadden reeds onze aandacht.

Eén der klachten, waarover we tot nu toe slechts terloops iets opmerkten, met de bedoeling, later afzonderlijk er over te schrijven, raakt de kwestie der terminologie.

Nader gezegd: der wetenschappelijke terminologie.

Nóg nader gezegd: der terminologie in de ook tot het volk komende bespreking of aanduiding van wetenschappelijke vraagstukken of -punten.

De menschen klagen soms: ik kan er niet meer bij; er zijn geleerden, die onder de termen iets anders verstaan, dan wij tot nu toe gewoon waren te doen; en zoo redeneeren we langs elkaar heen, of — wat ook mogelijk, en volgens sommigen zoo goed als zeker is — of: we redeneeren zekelijk tegen elkander in, maar merken het niet, of durven het niet royaal weg constateeren, uit angst, dat we een blunder slaan in het veronachtzamen van de terminologische verschillen, die er over en weer bestaan.

Dát de klacht geslaakt wordt, zal niemand onbekend zijn. We gaven reeds een enkele uitspraak door. Er was zelfs onlangs een kerkbode in het Noorden, die een uitgeknipt volzinnetje van een niet-theologischen professor afdruckte, en toen de ietwat schampere vraag stelde, wat nu toch wel dáarvan te maken viel voor een normaal mensch: zóó krioelde het van de onbegrijpelijke en vreemde termen! Neen maar, dan hadden Bavinck en Geesink toch wel duidelijk gesproken, ook als 't liep over filosofische kwesties! En als dan een paar andere broeders in de buurt zijn, de een, om te profiteeren van het feit, dat de debatten over Kuypers terminologie (b.v. „het generale subject der herboren menscheid“) nooit goed op dreef gekomen zijn, de ander om ietwat in zijn baard te mompelen over oorspronkelijkheidsziekte, de derde om laudator temporis acti te wezen, d.w.z. om te zweren bij den goeden ouden tijd, de vierde, om in deze schermutselingen een goedkeurend hoofdknikje naar „rechts“ te geven, als hij zelf pas van „links“ is weggekropen onder de suggestie van een opgeheven dreig-vinger, — och, dan kan men er zeker van zijn, dat heel wat goedbedoelende menschen onder den indruk van die klachten komen, en er een aanklacht van maken, met de beste bedoelingen.

En dan wordt het meteen tijd voor den toezienden man, om twee dingen te doen.

In de eerste plaats: om te pogen, dit alles te begrijpen, voorzoover het de klagers betreft.

In de tweede plaats: om te trachten de anderen, over wie geklaagd wordt, eveneens te verstaan.

Alleen zoo kan men „het hoofd koel“ houden. Het welk te trachten, zaak is van het „warme hart“.

Nu is er inderdaad in de klachten, bovenbedoeld, veel, dat zich hooren laat en gehoord worden mag. De kwestie der terminologie is er een van sociale betekenis. De taal is er voor het verkeer; niet het verkeer voor de taal. De taal is wel geen omnibus, waarin ieder mee kan, want in het „rijk“ der omnibussen gaat nu eenmaal nooit iedereen mee, en kan ook nooit één vehikel allen bevatten, die mee willen. Een passe-partout-vehikel bestaat er nu eenmaal niet. Ook de taal wordt zijn gelijke niet. Maar wie zich van de taal bedient, die gebruikt toch in elk geval een verkeersmiddel; en alle zoodanig gebruik vordert, dat hij zooveel mogelijk rekening houdt met de medereizigers, en dat hij geen oogenblik vergeet, er niet buiten te kunnen. Hij kan niet buiten die medereizigers, en hij kan óók niet buiten het vehikel, dat ze met z'n allen in een bepaald tijd en in een bepaald milieu hebben geconstrueerd, in die wonderlijke onderlinge verbondenheid, die de spraakmakende gemeente nu eenmaal „spraakmakend“ zijn doet.

Wie derhalve in een bepaald volksmilieu optreedt, en iets te zeggen heeft, is verplicht, zich zooveel mogelijk uit te drukken in begrijpelijke taal. Hij zal, als hij nauwkeurig denkt, en waarneemt, altijd op moeilijkheden daarbij stuiten; want hij zal elk oogenblik ontdekken, dat bepaalde termen, die tot pasmunt geworden zijn, juist hem niet kunnen helpen, om precies er mee uit te drukken, wat hij er mee uitdrukken wil. Want — en dit vergeten de menschen van de andere, de klagende, groep maar al te vaak — het is met de woorden als met de steenen: ze zijn, zoodra ze onder ons bereik komen, altijd geslepen, bewerkte steenen. Ongeslepen en onbewerkte steen, — die is er in de massieve berggevaarten; maar die blijven dan ook, waar ze zijn, die laten zich niet in den zak steken. Maar de steenen, die we met z'n allen gebruiken, die zijn allemaal bewerkt. Van de kiezelsteenen af, die we in ons tuinpaadje strooien, zóóveel karrevrachten tegelijk, tot de diamanten toe, die we — misschien — koopen zóóveel in een menschenleven. Alleen maar met dit verschil: de kiezelsteenen zijn a-logisch en a-theoretisch bewerkt, en geslepen, de diamanten logisch en theoretisch. De kiezelsteenen zijn heen en weer geworpen in malende, kokende bergstroom en door het woeste water afgeslepen. En de diamanten zijn gekloofd en geslepen b.v. bij de firma

Asscher, w

naar „de

En dáár

sociale ver

ander „ve

kiezelsteen

nen en zo

kweslie, o

dan neen.

sten in de

consorten,

pen voor

doel. En o

mee te ku

kunnen be

met het b

een zeer

aan de m

des te m

vaardighe

komt voor

bepaalde s

stad of m

vinden ka

Dat was

stijperij, d

noodig, on

feit, dat d

lijk zijn, p

die er lig

Hadden

bruikt, da

staan heb

schen a-log

of theoretis

zijds. Die

doen vers

lang dróór

niet-logisch

aanwenden

't kan óók

zou, als ik

te hebben

hij inderde

van het „c

van mijn

ondanks a

termen, w

hij b.v. in

over „a-log

den kenne

en den Geg

als object.

beeldspraa

firma Ass

dat de eer

maar zou

een gegrad

moede aan

aan den k

of zelfs d

diamantsl

zou Kants

ze rechtste

Ik zeg: m

looiër, den

logische b

zijn. Het

niet gevorm

kan ook b

dagen, toe

„vorm“ „g

riaal“, aan

Wie zou

er niet m

sleepen als

beurs, te

Laat ons

spraak nu

verstaan, b

ongeleterd

meer heele

als zij in

levend me

termen st

in de bep

er aan he

dat woort

„wet“, die

gen te ha

lieten bep

der spra

een in ve

aantref

schrijvers,

of langza

de diamar

bepaalde

zij tot nu

beeld van

kende voo

gingen, en

uitdrukkin

daarmee;

of in de

heid; gespa

Twee vrag

sten tijd

standpunt

had me oc

8) Christus en de sociale nooden, 38.

9) T.a.p., 10.

10) T.a.p., 46.

11) T.a.p., 16.